

УДК 316.6

ФАРМАЦЫЙНАЯ КУЛЬТУРА КАМУНІКАЦЫЎ ОРГАНАЎ УНУТРАНЫХ СПРАЎ

С. В. Венідзіктаў

*УА «Магілёўскі інстытут Міністэрства
ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь»,
начальнік кафедры сацыяльна-гуманітарных дысцыплін,
кандыдат філалагічных навук, дацэнт*

Інфармацыйная культура на індывідуальным узроўні ўяўляе сабой якасную характарыстыку існавання асобы ў прасторы масавай камунікацыі, якая выяўляецца ў тыпе спажывання масавай інфармацыі, у яе стварэнні, мадыфікаванні, захоўванні, распаўсюджванні. Найбольш відавочна інфармацыйная культура асобы выяўляецца ў мадэлі ўзаемадзеяння з медыясяроддзем, у спажыванні прадукцыі сродкаў масавай камунікацыі, а таксама ў ствараемым самастойна або ў складзе камунікацыйных супольнасцей інфармацыйным прадукце.

Паняцце «інфармацыйная культура» з'яўляецца родавым у адносінах да больш вузкага паняцця «медыяінфармацыйная (медыйная) культура», якое закранае толькі кампетэнтнасць асобы ў інтэракцыі са сродкамі масавай камунікацыі, у спажыванні медыйнага прадукту. Культура ўзаемадзеяння з медыяпрасторай (медыйная граматынасць) ва ўмовах інфарматызацыі і віртуалізацыі сацыяльных практык ператварылася ў крытычна важны кампанент агульнай граматынасці індывіда, не менш важны, чым граматынасць традыцыйная (навыкі стварэння і спажывання тэкставай інфармацыі, ажыццяўлення базавых матэматычных аперацый, павага да сацыяльных і культурных стандартаў, прававых норм і г. д.).

Мяркуем, што змест паняцця інфармацыйнай культуры дазваляе разглядаць яго не толькі на ўзроўні індывідуальнага спажывання медыякантэнту, але і ў кантэксце агульнапрафесійнай кампетэнтнасці асобы. У гэтым выпадку разумеюцца прынцыпы функцыянавання сучаснай інфармацыйнай прасторы і суб'ектыўны выбар індывідам мадэлі сваіх паводзін як суб'екта дадзенай прасторы (з улікам існуючых рызык знешняга ўздзеяння) могуць быць разгледжаны ў якасці важных сацыяльна-асобасных кампетэнцый любога спецыяліста. Гэта дазваляе ўключаць інфармацыйную культуру ў структуру прафесійнай культуры і аналізаваць яе змест з улікам універсальных крытэрыяў.

Да зместу інфармацыйных кампанентаў прафесійнай культуры прадстаўнікоў праваахоўнага блока традыцыйна прад'яўляюцца высокія патрабаванні, што абумоўлена як спецыфікай выконваемых грамадскіх функцый, так і сацыяльнымі рызыкамі, звязанымі са скажэннем уяўленняў грамадскасці

аб функцыянаванні прававой сістэмы. Напрыклад, для супрацоўнікаў органаў унутраных спраў (далей — ОУС) у сітуацыі павышэння агульнага ўзроўню канфліктнасці інфармацыйнай прасторы становіцца крытычна важнай здольнасць на індывідуальным узроўні супрацьстаяць негатыўнаму інфармацыйнаму ўплыву. Таму ў Стратэгіі ўдасканалення інфармацыйна-камунікатыўнай дзейнасці органаў унутраных спраў і ўнутраных войскаў Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь шэраг прыярытэтных напрамкаў накіраваны на забеспячэнне інфармацыйнай бяспекі (як праваахоўнай сістэмы, так і грамадства ў цэлым) [1].

Лічым мэтазгодным, кажучы аб прафесійнай кампетэнтнасці супрацоўнікаў ОУС, разглядаць паняцце інфармацыйнай культуры ў якасці структурнага элемента карпаратыўнай культуры. Пад карпаратыўнай культурай мы разумеем сукупнасць мадэлей паводзін, норм і правіл, якія выпрацаваны арганізацыяй у працэсе натуральнага структурна-функцыянальнага развіцця, адлюстроўваюць дамінуючую сістэму камунікацыі і падзяляюцца большасцю членаў арганізацыі [2]. Нас у першую чаргу цікавіць адкрытая камунікацыя ў ОУС, якая закранае ўнутраную і знешнюю грамадскасць, адлюстроўвае карпаратыўную культуру і ўплывае на развіццё інфармацыйнай культуры супрацоўнікаў. Адзначым таксама, што высокі ўзровень інфармацыйнай культуры з'яўляецца характарыстыкай пазітыўнай карпаратыўнай культуры, якая садзейнічае поўнай рэалізацыі місіі прафесійнай групы, павышэнню эфектыўнасці працы, укараненню новых форм і відаў дзейнасці, захаванню спрыяльнага маральна-псіхалагічнага клімату ў калектыве, падтрымцы супрацоўнікамі рашэнняў кіраўніцтва і іх асабістай зацікаўленасці ў дасягненні агульнага выніку.

Нарэшце, інфармацыйная кампетэнтнасць супрацоўніка ОУС можа быць разгледжана ў кантэксце маральна-этычных патрабаванняў да прафесіі, якія абумоўлены дэанталагічным характарам службовай дзейнасці і замацаваны юрыдычна [3]. Нягледзячы на тое, што ў Правілах прафесійнай этыкі супрацоўнікаў органаў унутраных спраў Рэспублікі Беларусь пытанні інфармацыйнай культуры асобна не разглядаюцца, мы маем падставы звярнуць увагу на яе ўзаемасувязь з прынцыпамі абыходжання са службовай інфармацыяй, нормамі службовых і неслужбовых адносін з грамадзянамі, калегамі, службовымі асобамі (у тым ліку з прадстаўнікамі сродкаў масавай інфармацыі (далей — СМІ)), патрабаваннямі да паводзін у сацыяльных сетках, да размяшчэння асабістай і службовай інфармацыі ў інтэрнэце, да этыкі вядзення электроннай перапіскі і г. д. Такім чынам, інфармацыйная культура з'яўляецца імпліцытным элементам прафесійнай этыкі супрацоўнікаў ОУС.

Падобны падыход да разгляду месца і ролі інфармацыйнай культуры ў сістэме сацыяльна-асобаснай і прафесійнай кампетэнтнасці супрацоўнікаў

ОУС дазваляе казаць аб важнасці мэтанакіраванай дзейнасці па яе фарміраванні і развіцці. Лічым, што асноўнымі напрамкамі ў гэтай сферы з'яўляюцца:

1) уключэнне тэматыкі, звязанай з інфармацыйнай культурай, у змест заняткаў у межах службовай падрыхтоўкі супрацоўнікаў;

2) вывучэнне пытанняў, якія адносяцца да прадметнай галіны інфармацыйнай культуры, у межах дысцыплін вышэйшай адукацыі ва ўстановах сістэмы Міністэрства ўнутраных спраў (далей — МУС);

3) набыццё адпаведных навыкаў, адаптаваных да спецыфікі службовых функцый, што выконваюцца супрацоўнікам ОУС, у межах праграм павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў.

Першы напрамак можа быць рэалізаваны на ўзроўні любога падраздзялення МУС з улікам спецыфікі службовых абавязкаў і вырашаемых задач. Напрыклад, вывучэнне правілаў сеткавага этыкету і «лічбавай гігіены» з'яўляецца актуальным для любых падраздзяленняў, спецыфіка працы СМІ ў інтэрнэце і ўзаемадзеянне ОУС з медыя будзе ўяўляць цікавасць у першую чаргу для падраздзяленняў па сувязях з грамадскасцю, ідэалагічных і кадравых службаў.

Другі і трэці напрамкі могуць быць рэалізаваны выключна ва ўстановах вышэйшай адукацыі (далей — УВА) сістэмы МУС. Адзначым, што спецыялізаваныя дысцыпліны (у тым ліку факультатыўныя), накіраваныя на развіццё інфармацыйнай культуры навучэнцаў, у навучальных планах УВА МУС Рэспублікі Беларусь адсутнічаюць. У гэтых умовах узрастае значэнне міждысцыплінарных навучальных курсаў, якія прадугледжваюць фарміраванне кампетэнцый, звязаных з інфармацыйнай граматычнасцю, і ўключаюць у сябе адпаведную тэматыку. Напрыклад, у Магілёўскім інстытуце МУС такую задачу вырашае шэраг дысцыплін сацыяльна-гуманітарнага цыкла, вывучэнне якіх адбываецца на 1–2-х курсах навучання.

На 1-м курсе ў межах дысцыпліны «Прафесійная этыка» прадугледжана вывучэнне курсантамі пытанняў, звязаных з камунікацыйнай культурай. Акрамя прафесійна абумоўленых міжасобасных зносін, форм службовай камунікацыі і іншых спецыяльных ведаў, прапануецца разгляд этычных асноў інфармацыйнай дзейнасці супрацоўнікаў ОУС, патрабаванняў да асабістай і карпаратыўнай інфармацыйнай бяспекі пры працы з адкрытымі рэсурсамі інтэрнэту (сацыяльныя сеткі, відэахостынгі і г. д.). У якасці дадатку да навучальнага дапаможніка па дысцыпліне выкарыстоўваюцца матэрыялы з друкаваных і электронных СМІ, якія ілюструюць праявы этычных прынцыпаў у працы супрацоўнікаў ОУС, а таксама паказваюць спецыфіку канструявання медыйнай выявы МУС. Вопыт працы з падобнымі рэсурсамі сведчыць аб відавочным патэнцыяле неспецыялізаваных курсаў у развіцці інфармацыйнай культуры.

У межах дысцыпліны «Рыторыка» (2-і курс) пытанні інфармацыйнай культуры напрамую не разглядаюцца, аднак шэраг тэм курса звязаны з логікадыялагічнымі формамі камунікацыі, якія могуць быць рэалізаваны ў любой інфармацыйнай прасторы. Напрыклад, пытанні эфектыўнай маўленчай дзейнасці ва ўмовах камунікатыўнага процідзеяння, выяўлення розных форм так называемага маўленчага гвалту, спынення спроб маніпулятыўнага ўплыву і іншых форм дэструктыўнага ўздзеяння разглядаюцца ў тым ліку ў кантэксце дзейнасці сродкаў масавай камунікацыі ў інтэрнэт-прасторы. Важна сфарміраваць у курсантаў уяўленне аб тым, што вербальныя сродкі маніпуліравання інфармацыяй часцей маюць скрыты характар, для іх выяўлення патрабуецца дастатковы ўзровень лінгвістычнай падрыхтоўкі і разуменне прынцыпаў стварэння тэкстаў сродкамі масавай камунікацыі.

Больш падрабязна пытанні, звязаныя з інфармацыйнай культурай, аналізуюцца ў межах дысцыпліны вышэйшай адукацыі «Інтэрнэт-камунікацыя ў дзейнасці органаў унутраных спраў» (2-і курс). Мэта дысцыпліны — навучанне эфектыўнаму выкарыстанню камунікатыўных рэсурсаў інтэрнэту ў прафесійнай дзейнасці супрацоўнікаў ОУС, што прадугледжвае фарміраванне ведаў аб структуры інфармацыйнага асяроддзя інтэрнэту і эфектах (у тым ліку патагенных), якія ўзнікаюць у ім, набыццё навыкаў паспяховай сеткавай камунікацыі, пошуку інфармацыі ў інтэрнэце, фарміраванне паняцця аб інфармацыйнай бяспецы на ўзроўні індывіда, сацыяльнай групы, дзяржавы. Пры гэтым чатыры з дзевяці тэм курса непасрэдна звязаны з развіццём спецыялізаваных кампетэнцый. У межах тэмы «Масавая камунікацыя ў інтэрнэт-прасторы» фарміруецца ўяўленне аб прынцыпах функцыянавання сучасных медыя, метадах працы СМІ з аўдыторыяй. Тэма «Верыфікацыя інфармацыі ў інтэрнэт-прасторы» прысвечана вывучэнню фактараў скажэння інфармацыі ў камунікатыўнай прасторы інтэрнэту, метадаў і тэхналогій маніпуліравання свядомасцю аўдыторыі, а таксама выпрацоўцы навыкаў ажыццяўлення дзейнасці па верыфікацыі інфармацыі (так называемага фактчэкінгу). Пры вывучэнні тэмы «Інфармацыйная бяспека» акцэнт робіцца на аналізе індывідуальнага ўзроўню процідзеяння інфармацыйным пагрозам, на навучанні выкарыстанню адкрытых сеткавых інструментаў, якія забяспечваюць захаванасць персанальных даных. Нарэшце, тэма «Інфармацыйная культура» накіравана на працу з паняццямі медыйнай і візуальнай граматыкі, засваенне норм лічбавага этыкету і патрабаванняў да супрацоўнікаў ОУС пры выкарыстанні сацыяльных сетак, вывучэнне асноў вядзення электроннай перапіскі. Завяршаецца разгляд дысцыпліны аналізам пытанняў, звязаных з культурай індывідуальнага і калектыўнага спажывання сеткавага кантэнту («інфармацыйнай / лічбавай гігіены») як элемента інфармацыйнай культуры.

Акрамя таго, у працэсе выкладання іншых дысцыплін вышэйшай адукацыі выпрацоўваюцца кампетэнцыі, звязаныя з пошукам, апрацоўкай, стварэннем, ацэньваннем масавай інфармацыі, развіццём візуальнай культуры, фарміраваннем медыяінфармацыйнай граматыкі. Напрыклад, дысцыпліны «Рэлігіязнаўства» (2-і курс), «Гісторыя дзяржавы і права замежных краін», «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі» (1-ы курс) прадугледжваюць самастойную працу курсантаў па выкананні даследчых праектаў, падрыхтоўцы навуковай інфаграфікі, выкарыстанні падчас семінарскіх заняткаў актыўных метадаў навучання з максімальнай візуалізацыяй навучальнага матэрыялу і г. д.

Навучальныя праграмы перападрыхтоўкі кадраў у інстытуце прадугледжваюць вывучэнне дысцыплін «Сувязі з грамадскасцю ў дзейнасці органаў унутраных спраў» і «Карпаратыўная культура і імідж». Гэта дае магчымасць дзейным супрацоўнікам, якія маюць вышэйшую адукацыю і вопыт практычнай дзейнасці ў ОУС, засвоіць механізмы ўзаемадзеяння міліцыі са СМІ, вывучыць прынцыпы фарміравання камунікацыйнай палітыкі МУС, практычна адпрацаваць мадэлі паводзін у інфармацыйнай прасторы, разгледзець заканамернасці іміджыравання як масава-інфармацыйнай дзейнасці. У праграмы павышэння кваліфікацыі супрацоўнікаў ОУС уключаны раздзелы «Маніторынг інфармацыйнай прасторы», «Лічбавізацыя і інтэрнэт-камунікацыя ў дзейнасці ОУС», «Органы ўнутраных спраў у інтэрнэт-прасторы» і г. д.

Наш вопыт выкладання навучальных курсаў сацыяльна-гуманітарнага цыкла ў Магілёўскім інстытуце МУС сведчыць аб наяўнасці міждысцыплінарнага патэнцыялу, які дае магчымасць праводзіць сістэмную працу ў напрамку развіцця асноў інфармацыйнай культуры супрацоўнікаў ОУС. Акрамя таго, відавочнай становіцца ўзаемасувязь дадзенага накірунку з іншымі элементамі кампетэнтнасці сучаснага спецыяліста: візуальнай культурай [4], медыйнай культурай, культурай міжасобаснай камунікацыі і г. д. Вывучэнне гэтых і іншых заканамернасцей лягло ў аснову рэалізуемых намі ў 2022 годзе навукова-даследчых праектаў «Візуалізацыя вучэбнай інфармацыі як сродак аптымізацыі адукацыйнага працэсу ва ўмовах медыятызацыі» і «Фарміраванне іміджу органаў унутраных спраў у камунікацыйнай прасторы Рэспублікі Беларусь» (па заданні МУС Рэспублікі Беларусь).

Такім чынам, развіццё інфармацыйнай культуры ва ўстановах адукацыі сістэмы МУС: 1) дазваляе мінімізаваць рызыкі знешняга негатыўнага інфармацыйнага ўплыву і маніпуліравання свядомасцю аўдыторыі; 2) стварае ўмовы для павышэння інфармацыйнай устойлівасці праваахоўнай сістэмы; 3) садзейнічае фарміраванню пазітыўнага ўнутранага і знешняга іміджу органаў унутраных спраў; 4) павялічвае агульны ўзровень карпаратыўнай культуры супрацоўнікаў органаў унутраных спраў. Перспектыўным у гэтым напрамку нам бачыцца

стварэнне ў межах МУС Рэспублікі Беларусь адзінай сістэмы фарміравання інфармацыйнай культуры супрацоўнікаў органаў унутраных спраў з улікам нацыянальнага і міжнароднага вопыту, а таксама актуальных тэндэнцый развіцця глабальнай камунікацыйнай прасторы.

1. О совершенствовании информационно-коммуникативной деятельности [Электронный ресурс] : приказ М-ва внутр. дел Респ. Беларусь от 9 сент. 2019 г. № 249. Доступ из информ.-поисковой системы «ЭТАЛОН». [Вернуться к статье](#)

2. Венидиктов С. В. Связи с общественностью в деятельности органов внутренних дел : учеб. пособие. Могилев : Могилев. ин-т МВД, 2022. 148 с. [Вернуться к статье](#)

3. Об утверждении Правил профессиональной этики сотрудников органов внутренних дел Республики Беларусь [Электронный ресурс] : приказ М-ва внутр. дел Респ. Беларусь от 4 марта 2013 г. № 67. Доступ из информ.-поисковой системы «ЭТАЛОН». [Вернуться к статье](#)

4. Игнатович А. Е. Опыт использования визуализации в преподавании социально-гуманитарных дисциплин в высшей школе // Совершенствование системы подготовки кадров в высшем учебном заведении: перспективы устойчивого развития : сб. науч. ст. / Гроднен. гос. ун-т им. Янки Купалы ; редкол.: В. М. Кривчиков (гл. ред.) [и др.]. Гродно, 2021. С. 50–53. [Вернуться к статье](#)